

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 174/04-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 8. septembra 2004 v senáte zloženom z predsedu Jána Lubyho a zo sudcov Juraja Horvátha a Jána Auxta prerokoval sťažnosť P. D., bytom K., zastúpenej advokátkou JUDr. H. K., K., vo veci porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 1508/01 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo P. D. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 1508/01 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 1508/01 p r i k a z u j e k o n ať bez zbytočných prietáhov.

3. P. D. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 30 000 k (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Košice II p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice II j e p o v i n n ý uhradiť P. D. trovy právneho zastúpenia v sume 9 342 Sk (slovom deväťtisíc tristoštyridsaťdva slovenských korún) na účet jej právnej zástupkyne JUDr. H. K., K., do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. IV. ÚS 174/04-14 z 26. mája 2004 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť P. D., bytom K. (ďalej len „sťažovateľka“), pre namietané porušenie jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. Nc 1508/01.

Na základe výzvy ústavného súdu zo 14. apríla 2004 sa k sťažnosti písomne vyjadril okresný súd podaním sp. zn. Spr. 667/04 z 22. apríla 2004, v ktorom konštatoval zistenie priet'ahov na strane sťažovateľky, ale aj na strane okresného súdu: „*priet'ahy spôsobené sťažovateľkou vznikli podľa názoru súdu od podania samotného návrhu do predloženia upraveného a doplneného návrhu, t. j. do 23. 10. 2002 a priet'ahy spôsobené súdom vznikli od 23. 10. 2002.*“ Okresný súd odôvodnil vzniknuté priet'ahy zo strany okresného súdu enormnou zaťaženosťou sudcov.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát ústavného súdu sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti, len na základe písomne predložených vyjadrení účastníkov a obsahu predloženého spisu.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a zo spisu okresného súdu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania:

- 15. októbra 2001 sťažovateľka podala okresnému súdu návrh, ktorým sa domáhala určenia výživného na tri maloleté deti,
- 23. októbra 2001 okresný súd nariadil informatívny výsluch sťažovateľky na 29. november 2001,
- 29. novembra 2001 okresný súd na informatívnom výsluchu poučil sťažovateľku, ako má správne doplniť návrh na určenie výživného,
- 30. júla 2002 okresný súd nariadil pojednávanie na 24. september 2002,
- 13. augusta 2002 okresný súd uznesením ustanovil maloletým deťom sťažovateľky kolízneho opatrovníka a vyžiadal odpis mzdových listov od zamestnávateľa sťažovateľky,
- 24. septembra 2002 sa konalo pojednávanie, ktoré bolo z dôvodu neúplného návrhu odročené na neurčito, a právnej zástupkyni sťažovateľky bola uložená povinnosť predložiť riadny návrh vo veci,
- 23. októbra 2002 sťažovateľka doručila okresnému súdu upravený návrh na začatie konania,
- 20. novembra 2003 sťažovateľka písomne oznámila okresnému súdu tri adresy pobytu otca maloletých,
- 18. marca 2004 dal zákonný sudca pokyn na vypracovanie dožiadania o výsluch otca maloletých dožiadaným súdom v cudzine,

- 5. mája 2004 sťažovateľka písomne oznámila okresnému súdu ďalšiu adresu pobytu otca maloletých.

Ústavný súd z predloženého spisu zistil, že okresný súd od 18. marca 2004 vo veci nekonal.

III.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Článok 48 ods. 2 ústavy ustanovuje právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na súde alebo inom štátnom orgáne sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K odstráneniu stavu právnej neistoty dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány vec prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony bez ohľadu na ich počet a právoplatne nerozhodli (m. m. I. ÚS 98/99, II. ÚS 64/99).

Judikatúra ústavného súdu (m. m. IV. ÚS 74/02) sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: právnej a faktickej zložitosti veci (1), správania účastníka konania (2) a spôsobu, akým v konaní postupoval súd (3).

1) Vo veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. Nc 1508/01 je predmetom konania návrh na určenie výživného na tri maloleté deti pochádzajúce z rozvedeného manželstva sťažovateľky a otca maloletých. Zo skutočností uvedených sťažovateľkou a okresným súdom ani z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu nezistil ústavný súd žiadnu takú okolnosť, ktorá by odôvodňovala záver o právnej zložitosti veci. Ústavný súd vychádzal z toho, že konania o výživné pre maloletých sú právne a skutkovo také konania, v ktorých sa používa právna úprava prijatá v zákone č. 94/1963 Zb. o rodine v znení neskorších predpisov, ktorej výklad a používanie sú stabilizované v rozsiahlej judikatúre všeobecných súdov. Ústavný súd pripúšťa určitú faktickú zložitosť veci spočívajúcu v zisťovaní miesta pobytu otca maloletých, ktorý často mení adresu pobytu v zahraničí, a jeho vypočítanie príslušným dožiadaným súdom v cudzine. Ústavný súd však zdôrazňuje, že starostlivosť súdu o maloletých si vyžaduje mimoriadnu pozornosť všeobecných súdov a na tomto závere nič nemení ani pobyt otca maloletých v zahraničí, keďže štáty pri určovaní výživného na maloletých efektívne spolupracujú. Preto ani skutočnosť, že otec maloletých sa zdržiava mimo územia Slovenskej republiky, neodôvodňuje doterajšiu neprimeranú dĺžku konania, ktoré by pri lepšie organizovanom procesnom postupe okresného súdu mohlo mať podľa názoru ústavného súdu plynulejší priebeh.

2) Pokiaľ ide o správanie sťažovateľky ako účastníčky konania, ústavný súd dospel k záveru, že sťažovateľka neprispela k zbytočným priet'ahom v konaní. Ústavný súd hodnotí správanie sťažovateľky ako aktívne, keď sama sťažovateľka sa snažila iniciatívnym postupom zistiť adresu pobytu otca maloletých v cudzine.

3) Pokiaľ ide o postup samotného okresného súdu, ústavný súd aj vzhľadom na dôvody uvedené v bode 2 tohto rozhodnutia dospel k záveru, že konanie okresného súdu je poznačené nečinnosťou, resp. neefektívnou činnosťou, a to v období:

- od 15. októbra 2001 (sťažovateľka podala návrh na začatie konania) do 13. augusta 2002 (keď okresný súd ustanovil maloletým opatrovníka), t. j. vyše 9 mesiacov,
- od 14. augusta 2002 do 18. marca 2004 (vo veci konajúca sudkyňa dala pokyn na vypracovanie dožiadania o výsluch otca maloletých v cudzine), t. j. 19 mesiacov. Od tej doby okresný súd vo veci opäť nekonal.

Vzhľadom na to, že úkony okresného súdu dosiaľ nesmerovali k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľky (za také úkony nemožno považovať ustanovenie opatrovníka maloletým, nariadenie pojednávania bez jeho náležitej prípravy), ústavný súd konštatuje, že konanie okresného súdu je poznačené nečinnosťou, resp. neefektívnou činnosťou, pre ktorú ústavný súd nezistil žiaden procesne významný dôvod. Ústavný súd považuje preto postup okresného súdu za taký, ktorý je poznačený zbytočnými priet'ahmi ako celok. Na základe uvedeného možno konštatovať, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu práva sťažovateľky podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (m. m. IV. ÚS 77/04).

Ústavný súd zdôrazňuje, že v konaní o určenie výživného pre maloleté deti ide o existenčné veci, o agendu starostlivosti súdu o maloletých, kde sa predpokladá osobitná pozornosť efektívnym a rýchlym postupom súdu.

Podľa vyjadrenia okresného súdu k priet'ahom v konaní prispela enormná zaťaženosť sudcov okresného súdu.

V súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) sa ustálil názor, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezbavuje štát zodpovednosti za zbytočné priet'ahy v súdnom konaní (II. ÚS 120/02, IV. ÚS 15/03). Z tohto dôvodu námietka okresného súdu spočívajúca v odvolaní sa na enormnú zaťaženosť sudcov nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť okresného súdu za prerokovanie a rozhodnutie veci bez zbytočných priet'ahov.

IV.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, prikázal v zmysle § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde okresnému súdu, aby vo veci vedenej pod sp. zn. Nc 1508/01 konal bez zbytočných priet'ahov.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa ustanovenie § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde „Ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'učinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha“.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala aj priznanie primeraného finančného zadost'učinenia vo výške 250 000 Sk z dôvodu: *„Som živiteľkou troch malých detí a musím robiť smeny navyše, aby som nás uživila (...). Návrhom podaným na súd som dúfala, že sa moja sociálna situácia zlepší. Lenže priet'ahmi zo strany súdu sa môj psychický stav a zúfalstvo zhoršili. Nekonaním zo strany súdu pociťujem ešte väčšiu neistotu, pretože nemám predstavu kedy sa moja situácia vyrieši.“*

Ústavný súd poukazuje na rozsudok okresného súdu sp. zn. 11 C 468/99 z 21. marca 2001, ktorým bolo rozvedené manželstvo sťažovateľky s otcom maloletých detí, na čas po rozvode sa maloleté deti zverujú do výchovy sťažovateľky a výživné zo strany otca na maloleté deti neurčuje, v odôvodnení ktorého v časti neurčenia výživného na maloleté deti sa uvádza: *„... výživné zo strany otca na mal. deti neurčuje, pretože vzhľadom na jeho neznámy pobyt nebolo možné zistiť, aké sú v súčasnosti pomery na jeho strane, teda jeho schopnosti a možnosti plniť si vyživovaciu povinnosť voči mal. deťom. Táto skutočnosť však nebráni navrhovateľke, aby kedykoľvek v budúcnosti, v prípade zistenia skutočného pobytu odporcu a teda aj jeho majetkových pomerov potrebných pre určenie výšky vyživovacej povinnosti, podala na súde návrh na určenie výživného, a to aj spätne do 3 rokov od podania takého návrhu.“*

Podľa názoru ústavného súdu sťažovateľka okresnému súdu neposkytla všetky ním požadované informácie.

Ústavný súd vychádzajúc z uvedených dôvodov považoval v tomto prípade za náležitú satisfakciu priznať sťažovateľke ako primerané finančné zadostučinenie sumu 30 000 Sk. Táto suma zohľadňuje závažnosť predmetu konania pre sťažovateľku ako matku maloletých detí, t. j. určenie výživného, v ktorom vznikli zbytočné prierahy spôsobené nečinnosťou a neefektívnou činnosťou okresného súdu.

Ústavný súd s poukazom na výsledok konania priznal sťažovateľke (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) úhradu trov konania za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie zastúpenia, písomné vyhotovenie sťažnosti) v hodnote 9 342 Sk (z vymeriavacieho základu, ktorým je priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2003 vo výške 13 602 Sk) a dvakrát náhradu režijného paušálu po 136 Sk. Ústavný súd pri priznaní úhrady trov konania postupoval podľa ustanovení § 1 ods. 3, § 13 ods. 8, § 16 ods. 1 písm. a) a c) a § 25 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 8. septembra 2004